

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ФІНАНСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ПОЛІТИКА
МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
підготовки магістра

Луцьк – 2026

**Силабус освітнього компонента «ФІНАНСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
ТА ПОЛІТИКА МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ»** підготовки магістра

Розробники: Проць Н.В., доцент кафедри фінансів, кандидат економічних наук, доцент

Силабус погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми

Микола КАРЛІН

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фінансів
протокол № 7 від 12 січня 2026 р.

Завідувачка кафедри:

Олена СТАЩУК

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	D Бізнес, адміністрування та право D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок Фінанси і кредит Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин / кредитів 120 /4		Рік навчання 2
		Семестр 3
ІНДЗ: є		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год.
		Консультації 8 год.
		Самостійна робота 88 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладачів

Прізвище, ім'я, по батькові: Проць Наталія Василівна

Науковий ступінь: кандидат економічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри фінансів

Контактна інформація: 097-34-63-688 Vyshnevska.Nataliya@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Фінанси територіальних громад та політика міжбюджетного регулювання» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фінанси і кредит» та спрямована на формування у здобувачів системи глибоких та обґрунтованих знань з теорії міжбюджетного регулювання, становленні та розвитку фінансів територіальних громад в умовах фінансової нестабільності.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення курсу «Фінанси територіальних громад та політика міжбюджетного регулювання» є обґрунтування закономірностей формування фінансів ТГ в умовах децентралізації та забезпечення бюджетного регулювання.

Завдання освітнього компонента:

- з'ясувати теоретичні та методологічні основи становлення та розвитку фінансів територіальних громад в Україні;
- визначити інструменти реалізації політики міжбюджетного регулювання;
- методичні підходи здійснення фінансового вирівнювання в Україні та країнах ЄС;
- з'ясувати проблеми та шляхи удосконалення політики міжбюджетного регулювання в умовах стратегічної фінансової невизначеності.

Студенти повинні знати: суть та структуру фінансів ТГ; джерела формування та принципи фінансових; склад органів управління бюджетом та їх основні функції; порядок визначенні пріоритетів бюджетної політики на місцевому рівні, порядок виконання місцевих бюджету,

3. Soft skills.

Критичне та логічне мислення, вміння знаходити, працювати та інтерпретувати інформацію, саморозвиток, вміння вирішувати проблеми, лідерство вміння працювати в

команді комунікативні навички, вміння вирішувати проблеми, приймати управлінські рішення, аналізувати правові та економічні наслідки, також адаптивність та відповідальність.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Тема 1. Концептуальні основи політики формування фінансів територіальних громад та політики міжбюджетного регулювання	21	2	2	15	2	О, Д, Т (15 б)
Тема 2. Інституційно-правові основи політики міжбюджетного регулювання	21	2	2	15	2	О, Д, Т (15 б)
Тема 3. Основні етапи та інструменти фінансового вирівнювання бюджетів територіальних громад в Україні	23	2	4	15	2	О, Д, Т (15 б)
Тема 4. Методичні підходи до оцінки політики міжбюджетного регулювання	20	2	2	15	1	О, Д, Т (15 б)
Тема 5. Проблеми та шляхи удосконалення інструментарію політики міжбюджетного регулювання в Україні	35	2	4	28	1	О, Д, Т (20 б)
Індивідуальне завдання						20 б
Всього годин/Балів	120	10	14	88	8	100 б

Форма контролю*: О – опитування; Д – доповідь, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота з освітнього компонента «Фінанси територіальних громад та політика міжбюджетного регулювання» передбачає: підготовку до практичних занять з опрацюванням лекційного матеріалу, нормативно-правових документів та додатково рекомендованої літератури; виконання домашніх завдань з використанням відповідного навчально-методичного забезпечення; виконання індивідуальних завдань та завдань дослідницького характеру тощо.

Контроль самостійної роботи здобувачів освіти здійснюється на практичних (семінарських) заняттях у формі поточного контролю та перевірки якості виконання практичних завдань. Питання, які виносяться на самостійне опрацювання, включаються у тестові завдання при контрольному опитуванні з відповідної теми, а тому повинні опрацьовуватись здобувачами своєчасно.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється в межах поточного оцінювання на практичних заняттях.

Питання і завдання для самостійної роботи та рекомендації щодо їх виконання містяться у методичних розробках з ОК «Фінанси територіальних громад та політика міжбюджетного регулювання».

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. На основі статистичних показників визначити рівень або дати рейтингову оцінку соціально-економічному розвитку регіонів України.

1. Політика держави щодо подолання депресивності територій.
2. Стан фінансового вирівнювання в Україні та його динаміка.
3. Визначити слаборозвинені та депресивні регіони.

4. На основі статистичних даних провести аналіз бюджетної забезпеченості та рівнів соціально-економічного розвитку адміністративних районів Волинської області. Визначити фактори. Що впливають на рівень бюджетної забезпеченості. Написати висновки та визначити можливі напрямки щодо збільшення дохідної забезпеченості регіонів Волинської області.

Завдання 2. На основі даних місцевих бюджетів Волинської області визначити наступне:

1. Розмежування доходів та видатків основа фінансового вирівнювання.
2. Система бюджетних трансфертів в Україні, методика розрахунку обсягу міжбюджетних трансферт.
3. Визначити дотаційність місцевих бюджетів Волинської області.
4. Дати характеристику доходів у розрізі групи надходжень «Офіційні трансферти».

Завдання для ІНДЗ: Дослідити зарубіжний досвід політики міжбюджетного регулювання.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані soft skills, вчасно і якісно виконати завдання. Пропущені з об'єктивних причин заняття (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний план навчання) можна відпрацювати у визначений час згідно графіка консультацій викладача. За умови індивідуального навчального графіка здобувач має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню поточних завдань.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Навчання також може відбуватись в онлайн формі з використанням програми Zoom, Teams office 365, Moodle за погодженням із керівником курсу. Недопустиме користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних із навчанням.

Максимальна кількість балів за поточний контроль з ОК становить 100 балів. Результати поточного контролю знань здобувачів освіти вносяться до електронного журналу успішності і сумуються під час виставлення підсумкового бала з освітнього компонента.

Політика щодо академічної доброчесності. Виконані завдання здобувачів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувачів освіти є підставою для її незарахування та повторного оцінювання, що регламентовано Положенням ВНУ ім. Лесі Українки «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/Polozhennya-pro-plagiat-gruden-24.pdf>).

Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущення лекційних та практичних занять дозволяється лише за наявності об'єктивної причини (наприклад, хвороба (довідка від сімейного лікаря), працевлаштування за фахом (довідка з місця роботи)).

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються з нижчою оцінкою. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової оцінки не дозволяється. Заборгованість за поточним оцінюванням повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час до заліку. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з поточного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії. У день складання заліку за основною сесією здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

Повторне складання заліку з ОК допускається не більше як два рази з: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки на основі Порядку визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки ([2024_Vизнання_rezultativ_VNU_im_L.U._red.pdf](#)).

Визнання результатів навчання, отриманих у формальній освіті, можливе: під час переведення здобувача освіти з іншого закладу вищої освіти; під час поновлення здобувача освіти на навчання до ВНУ імені Лесі Українки; за результатами навчання в рамках програм академічної мобільності; за результатами навчання, здобутими з використанням елементів дуальної освіти тощо.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, визнаються шляхом валідації.

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як ОК в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом ОК за наявності відповідного документу (сертифікат, свідоцтво, посилання тощо), які визначають тематику, обсяги та перелік результатів навчання. Для зарахування визнаються сертифікати, отримані на платформі відкритих онлайн-курсів Prometheus або інших освітніх ресурсах.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК, але не пізніше 1 грудня та 1 травня, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів. За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, спортивних змаганнях, мистецьких конкурсах тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Додаткові (бонусні) бали, які за тематикою відповідають освітньому компоненту, зараховуються за такі види робіт:

- опублікована наукова стаття у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів;
- публікація тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали;
- підготовка та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських

робіт – 7 балів;

– перемога у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських робіт – 15 балів;

– подача проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

– участь в Global Money Week – до 7 балів.

V. Підсумковий контроль

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Формою підсумкового контролю з ОК Фінанси територіальних громад та політика міжбюджетного регулювання є семестровий залік, який виставляється за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено цим силабусом.

Якщо здобувач успішно виконав усі запропоновані викладачем завдання й отримав остаточну оцінку не меншу, ніж 60 балів, підсумкову оцінку він може отримати без складання заліку. Така оцінка виставляється в день проведення заліку. У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості із заліку – 100 балів.

Питання до заліку

1. Концептуальні основи становлення фінансів територіальних громад у умовах децентралізації.
2. Сутність поняття, функції та принципи фінанси територіальних громад.
3. Роль фінансів територіальних громад у фінансовій системі держави.
4. Бюджети основа фінансів територіальних громад.
5. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика.
6. Повноваження представницьких органів місцевого самоврядування в галузі бюджету в Україні.
7. Повноваження місцевих органів виконавчої влади в Україні в галузі бюджету.
8. Проблеми розмежування функцій і завдань місцевих органів влади та їхнього партнерства у сфері надання державних і громадських послуг.
9. Вертикальні та горизонтальні фіскальні дисбаланси й об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання.
10. Стан фінансового вирівнювання в Україні та його динаміка.
11. Політика держави щодо подолання депресивності територій.
12. Типи регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку.
13. Становлення міжбюджетних відносин в Україні.
14. Етапи реформування міжбюджетних відносин в Україні.
15. Основні напрями удосконалення організації міжбюджетних відносин в Україні.
16. Основні завдання бюджетного регулювання.
17. Вертикальне та горизонтальне бюджетне регулювання.
18. Суть фінансового вирівнювання.
19. Форми фінансової підтримки регіонів.
20. Параметри та порядок розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів.
21. Сутність фінансової спроможності територіальних громад.
22. Показники фінансової спроможності територіальних громад.
23. Методика розрахунку фінансової спроможності територіальної громади.
24. Методи та напрями бюджетного регулювання. Види нормативів відрахувань.
25. Трансфертна політика та основні напрями її вдосконалення в Україні.
26. Система бюджетних трансфертів та їх правове регулювання.

27. Інституційна та правова база політики міжбюджетного регулювання.
28. Формування бюджетів територіальних громад та реформування міжбюджетних відносин.
29. Система міжбюджетних відносин між а бюджетами територіальних громад.
30. Міжбюджетні відносини та напрями їх удосконалення (на прикладі).
31. Моделі організації міжбюджетних взаємовідносин в зарубіжних країнах (на прикладі).
32. Необхідність удосконалення механізму фінансового вирівнювання.
33. Вирівнювання видаткового потенціалу місцевих бюджетів.
34. Вирівнювання податкового потенціалу місцевих бюджетів.
35. Характеристика дотаційності бюджетів територіальних громад в Україні та Волинської області.
36. Стан та проблеми фінансового вирівнювання в Україні та його динаміка.
37. Податкоспроможність регіонів та індекс спроможності територіальних громад.
38. Проблеми бюджетного забезпечення та дотаційності бюджетів територіальних громад в Україні та у Волинській області.
39. Система трансфертів у країнах ЄС.
40. Реформування та становлення системи міжбюджетних трансфертів Польщі.
41. Система вертикального та горизонтального фінансового вирівнювання у Німеччині.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання результатів навчання:

60-100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені силабусом, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

0-59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика, пріоритети: монографія/ Микола Карлін, Василь Проць, Наталія Проць, Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 253 с.
2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
3. Вдовенко Л. О., Тітов Д. В. Сільські територіальні громади в Україні: фінансово-економічний потенціал розвитку. Монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2024. 260 с.
4. Проць Н. В., Руденко А. Формування та використання коштів бюджетів територіальних громад. *Економічний часопис Волинського національного університету імені*

Лесі України. 2022. Том. 2 № 30. С.46-55.

5. Проць Н. В., Костенюк Т. А. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі України*. 2024. 4, 36. С. 57 – 65. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-57-65>.

6. Проць Н. В., Костенюк Т. А. Закордонний досвід фінансового вирівнювання місцевих бюджетів та європейське мислення. *Modern Economics*. 2025. № 54. С. 163-171. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-21).

Додаткова

1. Казюк Я.М., Венцель В.Т. Аналіз ефективності системи фінансового вирівнювання в Україні у контексті зменшення регіональних диспропорцій. *Державне будівництво*. 2024. № 2 (36). С. 407-423. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-28> .

2. Письменний В. Рудан В. Методи управління фінансами територіальних громад в умовах російсько-української війни. *Економічний аналіз*. 2024 рік. Том 34. № 3 <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/46487/1/6101-6565683279-1-PB.pdf>

3. Кладницька Т. А., Волошанюк Н. В., Цюпа О. П. Регулювання міжбюджетних відносин в Україні в умовах децентралізації та трансформації міжурядових фінансів. *Актуальні питання економічних наук*, 2026. (19). URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/1076>

4. Осипенко С., Ярема Л., Щєбликіна І. Особливості управління фінансовими ресурсами місцевих органів самоврядування в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-69>

5. Проць, Н. Демчук, Н. Актуальні проблеми формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі України*. 2023. Вип. 4 (32). С. 62–70. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-62-70>

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL:<http://www.treasury.gov.ua>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua/>

6. Законодавство України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

7. OpenBudget : веб-сайт. URL : <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=26000000000>

6. Європейська хартія місцевого самоврядування : міжнародний документ від 15 жовт. 1985 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

7. Бюджетний кодекс України : Закон України від 21 черв. 2001 р. № 2542-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>